

*CULTUROLOGICAL COMPETENCE AS A COMPONENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE
TEACHER SPECIALTIES OF ARTS*

Article is devoted to defining cultural competence of the teacher of art specialties based competency approach to professional education

Key concepts: competence, competence, competence approach, teaching art

УДК 378.6:656.612:378.147.111

Чуприна К.Л.

***ВПЛИВ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ МОРСЬКИХ ВНЗ
НА ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК КУРСАНТІВ***

У статті проаналізовано вплив освітнього простору морських ВНЗ на професійно-особистісний розвиток курсантів. Доведено, що у процесі навчання у ВНЗ активізується професійна реалізація особистості, зміцнюється переконання у своїй професійній придатності та формуються необхідні особистісні якості майбутнього фахівця.

Ключові слова: професійно-особистісний розвиток, морський інститут, виховний вплив, спеціаліст, педагогічне стимулювання.

Постановка проблеми. З розвитком української державності до робітників морської галузі пред'являються більш високі професійні вимоги. Йдеться, передусім, про необхідність формування необхідних особистісних і професійних орієнтацій, що виступають основою адаптації до реалій соціального життя, що змінюються. Необхідність постійного збагачення творчого потенціалу майбутнього офіцера, розвитку його цінностей, переконань, життєвих орієнтирів обумовлює актуальність проблеми професійно-особистісного розвитку курсантів морських інститутів в умовах виховної середовища закладу.

Професійна реалізація особистості на її життєвому шляху передбачає основні етапи: професійне самовизначення, професійне становлення в обраній сфері діяльності, фахове зростання і розвиток компетенції в професійній діяльності. Однак, коли людина потрапляє в кризові ситуації, які сьогодні, на жаль, мають місце, то вона повинна коректувати процес фахової самореалізації, звертаючись до свого життєвого і професійного досвіду. Нині, в процесі переходу українського суспільства до ринкової економіки, відбувається трансформація значимих для людини цінностей, мотивів, професійних позицій та переконань – як можливий шлях конструктивної активізації професійної реалізації особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях приділяється значна увага підготовці студентів до особистісно-професійного становлення майбутнього спеціаліста. Про поглиблення сутності професійної підготовки студентів свідчать роботи В. Бондар, І. Баканової, В.Євдокимова, Н. Панової, В. Лозової, О. Пехоти, І.Ф. Прокопенка, С.Сисоєвої та інших.

Панова Н.В. вважає, що розвиток педагога характеризується нерівномірністю, гетерохронністю, багатофакторністю та протиріччями. При цьому особистісно-професійний розвиток розглядається як самореалізація, спонування до творчості, необхідність проектувати власний професійний рівень на різних етапах життєвого шляху [3].

Специфіку професійно-особистісного розвитку майбутніх економістів вивчала Баканова І.Г., яка дійшла висновку, що особливістю професійно-особистісного розвитку є формування здібностей до аналізу економічних проблем та у здатності майбутнього фахівця висувати альтернативні рішення. Результатом цього процесу науковець визначає сформованість економічної компетентності.

Специфіка ж професійно-особистісного розвитку моряків полягає у тому, що нині істотно пов'язано з загостренням протиріччя між потребою суспільства в соціально активній

особистості моряка, переконаного в правильності вибраної професії, прагнучого до професійного зростання, з одного боку, і реальною професійною орієнтацією сучасних випускників, з другого.

Дослідження показує, що, незважаючи на значну увагу сучасної науки до питань підготовки курсантів морських інститутів, випускники зазначених закладів в недостатній мірі відповідають вимогам, що пред'являються до них суспільством. Зазначена ситуація пов'язана з соціально-економічними трансформаціями останніх десятиліть і відповідними соціокультурними змінами, які характеризуються новими відносинами між людьми, особливою системою цінностей, норм і правил, культурних потреб і засобів їх реалізації.

Спробою подолати ситуацію, стало реформування вищої освіти, що орієнтоване на підготовку фахівця, здатного компетентно і оперативно вирішувати поставлені перед ним завдання [4].

Мета статті – визначити сутність освітнього та виховного впливу простору навчального закладу на професійно-особистісний розвиток курсантів.

Основна частина. Вдосконалення підготовки кадрів вимагає не лише формування оптимальної сукупності необхідних знань, умінь і навичок, але і стимулювання розвитку нових психічних утворень, проектування соціального розвитку і створення педагогічних умов для адаптації курсантів до оволодіння необхідними професійними технологіями. Інтенсивний розвиток морехідної науки, швидка змінність навігаційної і машинної техніки вимагають постійного нарощування знань і практичних навичок у курсантів в процесі їх професійної підготовки.

Якість підготовки майбутніх моряків залежить від того, наскільки навчальний процес орієнтований на майбутню професійну діяльність, яка пов'язана з розв'язанням різноманітних завдань і потребує вмінь їх творчо аналізувати, оцінювати та вирішувати.

Спрямованість багатьох курсантів на соціальний прогрес, віру в успіх у професійній діяльності, самоактуалізацію і самореалізацію у роботі служить стимулом проектувати власне життя і професійну долю.

У той же час в поведінці частини курсантів проявляються негативні тенденції, пов'язані з недостатнім рівнем культури саморозвитку, труднощами у навчанні, низьким рівнем професійної спрямованості, слабкою здатністю адаптації до середовища внз, курсантського колективу. Немаючи навичок самоосвіти, такі курсанти зазнають значних труднощів в особистісному розвитку, засвоєнні сучасних професійних і освітніх цінностей, реалізації власного значущого “Я”, проектуванні і здійсненні планів на майбутнє.

У сучасних умовах, коли провідною тенденцією вищої школи стає збільшення обсягу й підвищення якості самостійної навчальної діяльності студентів як основного чинника їхнього особистісного розвитку й набуття професійної компетентності, особливе значення набуває стимулювання мотивації в особистісно-професійному становленні. Самостійна робота дозволяє їм успішно формувати свідомість і зміцнювати знання; вдосконалювати професійні вміння і навички; розвивати пізнавальні здібності, потребу ефективно підвищувати освітній рівень; виховувати культуру розумової та фізичної праці.

Важливим чинником навчання курсантів в морському внз виступає створення системи педагогічного стимулювання, яка пов'язана з утворенням певної системи стимулів відповідно до періодів професійно-особового розвитку курсантів. Так, в якості основних стимулів особистісно орієнтованого навчання курсантів являється впровадження в учбовий навчально-виховний процес проблемно-розвиваючого навчання, націленість на індивідуалізацію і диференціацію освіти.

Педагоги мають усвідомлювати основне призначення умови педагогічного стимулювання: створити атмосферу творчого підходу до набутих знань, збудити прагнення до пошуку нової інформації, сформувати потребу особистості в самовдосконаленні. Педагогічне стимулювання студентів передбачає ті засоби й способи впливу, які породжують і розвивають у курсантів позитивні почуття, погляди, переконання, спрямовані на формування кожного як особистості та спеціаліста.

Педагогічне стимулювання сприяє розумовій активності студента щодо навчального процесу й досягається, насамперед, способами організації цього процесу з боку викладача. Структура цього процесу пов'язана із загальними й спеціальними інтересами пізнання, актуальними й довгостроковими мотивами. Стимулювання розумової активності студентів передбачає створення таких умов навчання, в яких вони значною мірою будуть брати участь в освоєнні змісту навчального процесу. Цікавий у цьому сенсі досвід німецьких ВНЗ, де мотивація є проблемою самих студентів, проте в знаходженні знань й академічних ступенів вони вільні обрати власний шлях [1].

Професійна освіта курсантів обумовлює потребу не лише вдосконалення їх професійної підготовки в умовах цивільного морського вчз, але і виховання курсантів у душі патріотизму, захисників Батьківщини з проявом громадянської позиції в різних сферах громадського і трудового життя нашого суспільства.

У освітньому просторі морських інститутів, створеному на засадах особистісно професійного змісту, формується науковий, культурний, духовний базис будь-якого суспільства. Існує взаємообумовлений зв'язок між процесами, що мають місце в цьому суспільстві і рівнем розвиненості освітнього простору. Сенс освітнього простору полягає не у відтворенні соціально-адміністративної структури, а в розвитку системи багатограних стосунків [2].

Освітній простір морського вчз представляє собою розвинену систему багатосторонніх відносин між курсантом, його групою, викладачами, адміністрацією, професійними знаннями та навичками, забезпечуючи можливості всебічного розвитку та професійно-особистісного становлення майбутнього фахівця.

Процес розвитку освітнього простору учбового закладу як середовища формування професіонала та особистості закономірно включає в себе неперервне самовизначення усіх учасників педагогічного процесу. Світові тенденції в області морської освіти націлені на те, щоб не тільки готувати спеціалістів, що вирізняються високими професійними якостями, досконалими знаннями морської справи, спеціальності та іноземних мов, а й формувати обличчя моряків як носіїв моральності, культури та традицій своєї країни.

Не підлягає сумніву той факт, що виховання сучасного студента не можна зводити до процесу формування тих або інших соціальних якостей. У культурно-освітньому просторі вчз створюються умови не лише для розвитку професійної культури фахівців, але і для гармонізації інтелектуальної й емоційної сфер особи, соціалізації, формування її моральних якостей.

Важливим осередком освітнього простору морського вчз є виховне середовище, націлене на формування у курсантів і студентів високої загальної культури, моральності, патріотизму, прагнення до отримання глибоких теоретичних знань і практичних навичок по обраній спеціальності, а також виробленню якостей, що забезпечують успішну роботу в складних умовах плавання. Це, передусім, здатність тривалий час знаходитися на судні у відриві від сім'ї, близьких, усвідомлено підкорятися наказам і розпорядженням начальників і самому мати командні навички, мати почуття відповідальності за доручену ділянку роботи, бути виконавчим, уміти самотійно приймати рішення, бути комунікабельним, переносити, не втрачаючи працездатності, хитавицю, шторми і багато що інше, що не завжди необхідно мати і уміти випускникам інших учбових закладів [2].

Студенти, сприймаючи і засвоюючи технології педагогічної дії, набувають життєвих орієнтирів у професійній діяльності, які стають для них і професійним інтересом, і мотиваційним спонуканням до оволодіння професією. Умови освітнього середовища курсантів морських вчз роблять істотний вплив на організацію учбової діяльності і служать детермінантами успішної адаптації, вихованості та освіти їхньої майбутньої професійної діяльності [5].

Педагогічний досвід, накопичений сучасною вищою школою, свідчить про те, що традиційні методи проведення основних видів учбового заняття не вирішують проблему особистісного розвитку і професійного становлення, оскільки вони спочатку орієнтують

курсанта на минулий досвід, який часто неприйнятний у сучасних умовах, тим паче, що він стримуватиме професійно-особистісний розвиток у майбутньому.

Висновки. Таким чином, навчально-виховний простір морських інститутів має бути створений таким чином, щоб головне завдання професійної освіти – особистісно-професійне становлення майбутнього фахівця, успішно реалізовувалося. Саме тут відбувається інтенсивне формування професійно важливих якостей, знань і навичок, і професійно-особистісне становлення моряків, а педагогічне стимулювання є необхідним засобом мотивації учіння, засобом розвитку пізнавальних потреб та мотивів, одним з основних напрямків гуманізації навчально-виховного процесу.

У виховання інтересу і любові до професії досягається шляхом вироблення у студентів уявлення про громадське значення і зміст професійної діяльності, формуванням у кожного студента переконання у своїй професійній придатності. Саме тут закладаються основи тих професійно важливих якостей студента, які надалі визначають його долю як фахівця.

Тож, вищий морський навчальний заклад, прагнучий підготувати конкурентоспроможних випускників має орієнтуватися на інноваційні підходи з опорою на сучасний стан науки і морської практики та перспективи їх розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Анисимов Н.М. Обучение студентов решению инновационных задач / Н.М. Анисимов. – М.: Педагогика, 1998. – 62 с.
2. Маричев И.В. Культурно-образовательное пространство морского вуза // Сибирский педагогический журнал. – Новороссийск: Издательство Новосибирский государственный педагогический университет, № 1. – 2008. – С. 238-246.
3. Панова Н.В. Личностно-профессиональное развитие педагога в современном образовании // Проблемы становления профессиональной зрелости педагога в условиях непрерывного образования: сб. науч. тр. / под ред. В.Н. Максимовой. – СПб.: Изд-во ЛГУ им. А.С. Пушкина, 2010. – Вып. 2. – С. 106-118.
4. Соловьева А.В. Профессионально-личностное развитие курсантов в условиях образовательной среды учреждения военной направленности: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – М., 2011. – 28 с.
5. Тимченко П. В. Воспитание гражданской позиции курсантов морского вуза как фактор профессионального становления специалистов: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – Великий Новгород, 2012. – 26 с.

Чуприна К.Л.

ВЛИЯНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА МОРСКИХ ВУЗОВ НА ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ЛИЧНОСТНОЕ РАЗВИТИЕ КУРСАНТОВ

В статье проанализировано влияние образовательного пространства морских вузов на профессионально-личностное развитие курсантов. Доказано, что в процессе обучения в вузе активизируется профессиональная реализация личности, укрепляется уверенность в своей профессиональной пригодности и формируются необходимые личностные качества будущего специалиста.

Ключевые слова: профессионально-личностное развитие, морской институт, образовательное влияние, специалист, педагогическое стимулирование.

Chupryna K.L.

MARITIME ESTABLISHMENTS EDUCATIONAL INFLUENCE UPON CADETS PROFESSIONAL AND PERSONAL DEVELOPMENT

The article analyzes the influence of maritime educational establishments upon cadets professional and personal development. Proved that in a process of education the personality professional realization is achieved, the confidence in vocational aptitude is consolidated and future specialist necessary personal qualities are formed.

Key words: professional, personal development, maritime establishment, educational influence, specialist, pedagogical encouragement.